ПРО СТАН ВИКОНАННЯ НАПН УКРАЇНИ РЕКОМЕНДАЦІЙ СЛУХАНЬ У КОМІТЕТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ НА ТЕМУ: «РЕФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ», ЯКІ ВІДБУЛИСЯ 16 ЛЮТОГО 2020 РОКУ

Виступ на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 3 лютого 2021 р.

<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-16-1>

КРЕМЕНЬ

Василь Григорович

доктор філософських наук,
професор, дійсний член
(академік) НАН України і
НАПН України, президент
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. У виступі представлено науковий доробок вчених Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України щодо наукового, методичного та психологічного супроводу освіти дітей з особливими потребами на виконання Рекомендацій слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій на тему: «Реформування спеціальних закладів освіти України та стан впровадження інклюзивної освіти: проблеми і шляхи їх вирішення». Окреслено основні проблеми та завдання, які потрібно вирішувати в контексті поступу освітньої галузі і її доступності для осіб з особливими потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта; спеціальні заклади освіти; особи з особливими потребами; слухання Комітету Верховної Ради України.

Розгляд питання щодо виконання Рекомендацій слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій на тему «Реформування спеціальних закладів освіти України та стан впровадження інклюзивної освіти: проблеми і шляхи вирішення», які відбулися

16 лютого 2020 р., вважаю цілком слушним. Адже це питання є вкрай важливим для організації життя і навчання осіб із особливими потребами.

Національна академія педагогічних наук України, зокрема Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка, беруть активну участь у цьому процесі.

За рік, що сплинув, зусилля науковців було спрямовано на вирішення проблем і розв'язання завдань, означених у принципово важливих пунктах Рекомендацій, зокрема, щодо інноваційних технологій і навчально-методичного забезпечення процесу здобуття освіти особами з особливими потребами.

Назву лише окремі позиції.

На виконання п. 3.2. Рекомендацій, у контексті сприяння підвищенню кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України розроблено програму курсів «Організаційно-методичні умови діяльності інклюзивно-ресурсних центрів», яка отримала гриф МОН України та широко впроваджується у практику. Також створено авторські програми підвищення кваліфікації — «Інноваційні технології моделювання мовлення в умовах психолінгвістичного дефіциту» (Данілавічюте та ін., 2020), «Сучасні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами» (Бабяк, 2020), «Індивідуальна освітня траєкторія дитини з особливими освітніми потребами» (Ярмола, 2020), «Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах «Нової української школи».

Принагідно зазначити, що протягом 2020 р. на базі Інституту було організовано та проведено курси підвищення кваліфікації для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, у яких взяло участь близько 300 осіб.

Для підтримки працівників ІРЦ, підвищення їхнього фахового рівня розроблено навчально-методичні матеріали та проведено серію навчально-методичних семінарів. Так, протягом 2020 р. проведено 12 тематичних заходів.

Щодо методичних матеріалів — розроблено навчально-методичний посібник «Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів» (Порошенко та ін., 2018), в якому розкрито організаційні засади утворення та функціонування ІРЦ, надано відповідні рекомендації щодо реалізації їх основних функцій.

У процесі реформувань, зокрема запровадження інклюзивного навчання, інклюзивно-ресурсні центри відіграють неабияку роль. Це новостворені установи, що сприяють забезпеченню права дітей з особливими освітніми потребами на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, зокрема у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти.

У 2020 р. на базі Інституту створено Психологічний консультативно-тренінговий центр, де запроваджено систему постійного консультування педагогічних працівників з питань інклюзивного навчання, корекційно-розвивальної роботи та консультування батьків, як онлайн так і офлайн. Також запроваджено постійно діючий семінар-практикум «Науково-методичні засади діяльності ІРЦ».

Розроблено комплекти навчально-методичних посібників (Серія «Інклюзивне навчання» за нозологіями) для фахівців і батьків дітей з особливими освітніми потребами «Дитина із порушенням інтелектуального розвитку» (Чеботарьова та ін., 2018), «Дитина із синдромом Дауна» (Чеботарьова та ін., 2018), «Гіперактивна дитина» (Сухіна, 2018), «Дитина із церебральним паралічем» (Чеботарьова та ін., 2018), «Дитина з порушеннями слуху» (Литовченко та ін., 2018), «Дитина з порушеннями зору» (Костенко, 2018),

«Дитина з труднощами у навчанні» (Прохоренко, 2018), «Дитина з розладами аутистичного спектра» (Душка, 2018) (рекомендовані до використання МОН України), матеріали яких сприятимуть підготовці фахівців інклюзивно-ресурсних центрів до роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Важливим є питання методик, що можуть бути використані для забезпечення комплексної оцінки з метою визначення особливих освітніх потреб дитини дошкільного віку в ІРЦ, зокрема коефіцієнта її інтелекту, а це *п. 3.3. Рекомендацій*. Вченими Інституту розроблено: методики узагальнення результатів комплексної оцінки розвитку дитини з порушеннями слуху (визначення індивідуальних особливих потреб дитини) та оформлення висновку ІРЦ; рекомендації щодо адаптації та модифікації діагностичного матеріалу для дітей незрячих і з порушеннями зору; механізми оцінювання (діагностики) на основі міжнародної класифікації функціонування (МКФ); рекомендації до узагальнення результатів оцінювання та визначення особливих освітніх потреб дитини, стратегій підтримки/супроводу та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття якісної освіти.

Підготовлено методичний посібник «ABCID: скринінг поведінки» (скринінг-діагностика особливостей поведінки дітей та підлітків з порушеннями інтелектуального розвитку) (Орлов, 2017).

Розроблено діагностичну методику та рекомендації щодо створення освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими мовленнєвими потребами та дітей з особливостями опорно-рухового апарату.

Разом із фахівцями представництва ЮНІСЕФ в Україні підготовлено розділи електронного інструментарію «Використання МКФ для забезпечення освіти для всіх», який спрямовано на визначення особливих освітніх потреб дитини та

їхнє задоволення за допомогою міжнародної класифікації функціонування.

У тісній співпраці з Міністерством освіти і науки України здійснено категоризацію освітніх труднощів дітей з особливими потребами, створено характеристику ступенів їхнього прояву та розроблено критерії визначення. Підготовлені матеріали відображено у проекті постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з особливими освітніми потребами та рівнів підтримки в освітньому процесі в інклюзивних класах (групах) закладів освіти», що наразі активно обговорюється із зацікавленими сторонами (МОН України, 2020).

На виконання *п. 3.7. Рекомендацій*, а це забезпечення методичним інструментарієм практичних працівників інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти щодо надання якісного психолого-педагогічного супроводу, розроблення методики раннього втручання (ранньої допомоги) дітям з особливими освітніми потребами (2020-2021 рр.), створено та апробовано: Програму розвитку соціального інтелекту дошкільників з аутизмом; Програму розвитку дошкільного віку дітей із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко» (Сак та ін., 2018); Модель партнерської взаємодії між фахівцями та батьками учнів з порушенням слуху, за якої сім'я — основний агент впливу на розвиток дитини. Також обґрунтовано систему корекційно-розвивального супроводу дітей з порушеннями

слуху раннього та дошкільного віку, яка спирається на сучасні підходи в освіті та враховує соціокультурні та освітні новації, розроблено та адаптовано методики раннього втручання для незрячих дітей і рекомендації щодо їх використання практичними працівниками ІРЦ і закладів освіти.

До п. 3.8. *Рекомендацій*, на основі оновлених державних стандартів, продовжено розроблення навчально-методичного забезпечення (навчальні програми, критерії оцінювання навчальних досягнень, підручники, методичні посібники для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, слуху, розладами аутистичного спектра та ін.) закладів, що реалізують державну політику в галузі освіти осіб з особливими потребами. Розроблене та апробоване наукове, програмне та навчально-методичне забезпечення спеціальних закладів освіти та закладів з інклюзивним навчанням нині становить основу змістовно-методичного забезпечення освіти дітей з особливими освітніми потребами в Україні. Усі представлені навчально-методичні розробки затверджено або схвалено МОН України й поширено в закладах освіти.

Так, відповідно до Державного стандарту початкової освіти модернізовано зміст навчання дітей з особливими освітніми потребами через розроблення нового покоління програм, критеріїв оцінювання і навчально-методичних посібників. Створено навчально-методичні посібники «Стандартизація навчання школярів із порушеннями когнітивного розвитку» (Прохоренко та ін., 2020), «Стандартизація навчально-методичного забезпечення навчання молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення», «Особливості стандартизації змісту освіти дітей з порушеннями зору» (Костенко та ін., 2019), видано методичний вісник для педагогів і батьків «Бар'єри в навчанні та участі дітей з когнітивними порушеннями: особливості розвитку дітей із ЗПР, РАС, ГРДУ» (Прохоренко та ін., 2018), навчально-

методичні посібники «Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентнісного підходу» (Прохоренко та ін., 2020), «Учні з особливими потребами початкових класів: навчання та супровід» (Прохоренко та ін., 2020).

Підготовлено та затверджено: Типові освітні програми навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку для 1-4 класів (МОН України, 2018-2020); Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових, 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку (Чеботарьова та ін., 2019), відповідно до концептуальних положень Нової української школи; навчально-методичні посібники «Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями» (Чеботарьова та ін., 2018); «Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями» (Чеботарьова та ін., 2019); «Психологічно-дидактичні технології діагностики й подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовленнями»; «Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток» (Рібцун, 2020); «Особистісно-орієнтовані технології навчання дітей із порушеннями зору в загальноосвітньому просторі» (Костенко та ін., 2020); «Навчально-методичний практикум ІРЦ — перша ланка в інклюзивній системі»; «Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації працівників інклюзивно-ресурсних центрів» (Колупаєва та ін., 2020) та ін.

У контексті виконання п. 3.9. *Рекомендацій*, з метою якісної організації інклюзивного навчання, розроблено сучасні програми з надання психолого-педагогічних та корекційно-розвивальних послуг, залежно від категорій осіб з особливими освітніми потребами, зокрема, розроблено шість комплектів корекційно-розвивальних програм для 1-4, 5-9(10) класів для дітей із затримкою психічного розвитку, з тяжкими порушеннями

мовлення, з порушеннями інтелектуального розвитку, з порушеннями опорно-рухового апарату, з порушеннями зору та слуху (понад 150 назв) (МОН України, 2014-2020).

Згадані вище програми отримали гриф МОН України та впроваджені в практику спеціальних закладів загальної середньої освіти та закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Варто зауважити, що в умовах особливого навчального року, який обумовлений уведенням карантинного режиму в країні, спричиненого наслідками пандемії COVID-19, надзвичайно важливим є розроблення дистанційної моделі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами і їхніх родин. Ураховуючи це, та на виконання п. 3.9. *Рекомендацій*, Інститутом розроблено матеріали дистанційного психолого-педагогічного супроводу та надано інформаційні матеріали педагогам, психологам, батькам. Проведено низку дистанційних заходів щодо підготовки фахівців до надання психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з особливими потребами.

Започатковано соціальний проєкт «Психологічний супровід родин дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами в умовах соціальної ізоляції», метою якого є розроблення цілісної та апробованої системи, надання психологічної допомоги родинам дітей з особливими потребами дошкільного віку в умовах кризових ситуацій. Наразі розпочалося розроблення нової перспективної теми «Психолого-педагогічний супровід родин дітей з особливими потребами в умовах кризових ситуацій».

Варто відзначити активну співпрацю Національної академії педагогічних наук України з Міністерством освіти і науки України, зокрема розроблення концептуальних та нормативних документів щодо освіти дітей з особливими освітніми потребами. Зокрема, підготовлено пропозиції до проєктів законодавчих і нормативно-правових документів: Професійного стандарту за професією «Практичний психолог» МОН України; проєктів постанов Кабінету Міністрів України: «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 р. № 305», «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр» від 6 березня 2019 р. № 221, «Про затвердження категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з

особливими освітніми потребами та рівнів підтримки в освітньому процесі в інклюзивних класах (групах) закладів освіти» тощо; наказів МОН України «Про затвердження Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам», «Про внесення змін до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти» (від 23 липня 2020 р.), «Про умови допуску асистента учня до освітнього процесу та вимоги до нього» (від 9 липня 2020 р.) (МОН України, 2020).

На думку фахівців, до основних проблем чи завдань, які потрібно вирішувати в контексті поступу освітньої галузі і її доступності для осіб з особливими потребами, можна віднести такі:

- *переддошкілля* — необхідність подальшого розроблення сучасних вітчизняних технологій раннього виявлення і діагностики та корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають особливі потреби;
- потребують фахової підготовки і підвищення кваліфікації працівники *інклюзивно-ресурсних центрів*;
- те саме стосується і працівників новостворених *центрів професійного розвитку*, де фахову допомогу мають отримувати вчителі загальноосвітніх закладів;
- підвищеної уваги заслуговує такий освітній щабель, як *професійна підготовка* осіб з особливими потребами. Більшість закладів професійно-технічної освіти не готова приймати і навчати осіб з особливими потребами, зокрема з інвалідністю, через відсутність організаційних умов, методик роботи з цією категорією, низький рівень профорієнтаційної роботи зі вступниками;
- щодо *вищої освіти*, то є потреба у створенні *ресурсних центрів* при закладах вищої освіти (до речі, ця практика широко поширена за кордоном), де надавалися б консультації професорсько-викладацькому складу з питань організації і методичної роботи зі студентами з особливими потребами;

• як свідчить досвід, потребують невідкладного розроблення технології дистанційного навчання осіб з особливими потребами на всіх щаблях освіти, а також надання онлайн-послуг їхнім родинам і педагогічним працівниками, до чого, до речі, вже долучено науковців НАПН України.

Більш ґрунтовно з матеріалами щодо виконання *Рекомендацій* Комітетських слухань можна ознайомитись на сайтах [Міністерства освіти і](#)

науки України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України та Електронної бібліотеки Національної академії педагогічних наук України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бабяк, О.О. (2020). *Сучасні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами* : освітньо-професійна програма. <https://bit.ly/2OOZurN>
- Бабяк, О.О., Баташева, Н.І., Душка, А.Л., Недозим, І.В., Орлов, О.В., & Прохоренко, Л.І. (2019). *Стандартизація навчання школярів з порушеннями когнітивного розвитку*. Київ: Наша друкарня. <https://lib.iitta.gov.ua/718996/>
- Данілавічюте, Е.А., Ільяна, В.М., Трофименко, Л.І., Рібцун, Ю.В., Грибань, Г.В., & Мартинюк, З.С. (2020). *Інноваційні технології моделювання мовлення в умовах психолінгвістичного дефіциту* : освітньо-професійна програма. <http://ispukr.org.ua/?p=5857>
- Душка, А.Л. (2018). *Дитина з розладами аутистичного спектра*. Серія «Інклюзивне навчання». Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». <https://lib.iitta.gov.ua/711353/>
- Електронна бібліотека НАПН України. (2021). *Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України*. <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/>
- Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. (2021). *Головна*. <http://ispukr.org.ua/>
- Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. (2020). *Науково-методичні засади діяльності ІРЦ* : онлайн семінар. <http://ispukr.org.ua/?p=6275>
- Колупаєва, А., & Таранченко, О. (2020). Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації працівників інклюзивно-ресурсних центрів. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 1(90), 18-27. <https://doi.org/10.33189/ectu.v1i90.13>
- Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. (2020, 13 квітня). *Рекомендації Комітетських слухань на тему: «Реформування спеціальних закладів освіти України та стан впровадження інклюзивної освіти: проблеми і шляхи вирішення»*. http://kno.rada.gov.ua/news/Robota_Kom/Parl_Kom_slukh/Kom_slukh/IX_skl/75480.html
- Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. (2021, 3 лютого). *Засідання Комітету* [Відео]. Facebook. <https://www.facebook.com/111988616871201/videos/2812091835773082>
- Костенко, Т.М. (2018). *Дитина з порушеннями зору*. Серія «Інклюзивне навчання». Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». <https://lib.iitta.gov.ua/719825/>
- Костенко, Т.М., Гудим, І.М., Легкий, О.М., & Кондратенко, С.В. (2019). *Особливості стандартизації змісту освіти дітей з порушеннями зору*. Київ: ФОП «Симоненко О.І.». <https://lib.iitta.gov.ua/719823/>
- Костенко, Т.М., Кобильченко, В.В., & Довгопола, К.С. (2020). *Особистісно-орієнтовані технології навчання дітей з порушеннями зору в загальноосвітньому просторі*. <https://lib.iitta.gov.ua/722339/>
- Кремень, В.Г. (2020). Освіта дітей з особливими потребами — реформування триває. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-3-1>
- Литовченко, С.В., Жук, В.В., & Таранченко, О.М. (2018). *Дитина з порушеннями слуху*. Серія «Інклюзивне навчання». Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». <https://lib.iitta.gov.ua/714037/>
- Міністерство освіти і науки України. (2014-2020). *Корекційні програми*. <https://bit.ly/3pyLgla>
- Міністерство освіти і науки України. (2018-2020). *Типові освітні програми*. <https://bit.ly/3dzMnoT>
- Міністерство освіти і науки України. (2020). *Громадські обговорення 2020*. <https://cutt.ly/lk97cck>
- Орлов, О.В. (2017). *ABCID: скринінг поведінки*. Київ: Фенікс. <https://lib.iitta.gov.ua/709063/>
- Порошенко, М.А., Колупаєва, А.А., Ярошук, М.В., Таранченко, О.М., Гудим, І.М., Федоренко, О.Ф., Данілавічюте, Е.А., Рібцун, Ю.В., Мельник, А.Ю., Воробей, О.В., Ярова, Г.О., Заруденко, Ю.В., Болкун, М.О., Новосад, В.Є., Макарук, О.О., & Самойленко, Л.А. (2018). *Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів* (Порошенко М.А., ред.). Київ: ВБО «Благодійний фонд Порошенка». <https://lib.iitta.gov.ua/713131/>
- Прохоренко, Л.І. (2018). *Дитина з труднощами у навчанні*. Серія «Інклюзивне навчання». Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». <https://lib.iitta.gov.ua/711327/>
- Прохоренко, Л.І., Бабяк, О.О., Баташева, Н.І., Душка, А.Л., Недозим, Н.І., Омельченко, О.М., & Орлов, О.В. (2020). *Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентного підходу*. Київ : Наша друкарня.
- Прохоренко, Л.І., Бабяк, О.О., Засенко, В.В., & Ярмола, Н.А. (2020). *Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід*. <http://ispukr.org.ua/?p=6416>
- Прохоренко, Л.І., Бабяк, О.О., Недозим, І.В., & Баташева, Н.І. (2018). *Бар'єри в навчанні та участі дітей з когнітивними порушеннями: особливості розвитку дітей із ЗПР, РАС, ГРДУ* : методичний вісник. Чернівці: Букрек. <https://lib.iitta.gov.ua/713087/>
- Сак, Т.В., Прохоренко, Л.І., Соколова, Г.Б., Дмитрієва, М.В., Бабяк, О.О., Баташева, Н.І., & Недозим, І.В. (2018). *Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко»*. <https://lib.iitta.gov.ua/712591/>
- Сухіна, І.В. (2018). *Гіперактивна дитина*. Серія «Інклюзивне навчання». Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». <https://lib.iitta.gov.ua/711316/>
- Трикоз, С.В., & Блеч, Г.О. (2018). *Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку*. Серія «Інклюзивне навчання». Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». <https://lib.iitta.gov.ua/711320/>
- Чеботарьова, О.В., Блеч, Г.О., Бобренко, І.В., Гладченко, І.В., Мякушко, О.І., Трикоз, С.В., Сухіна, І.В., &

- Ярмола, Н.А. (2019). *Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями* : навчально-методичний посібник. <https://lib.iitta.gov.ua/718292/>
- Чеботарьова, О.В., Блеч, Г.О., Гладченко, І.В., Трикоз, С.В., Бобренко, І.В., & Ярмола, Н.А. (2019). *Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку*. <http://ispukr.org.ua/?p=5102>
- Чеботарьова, О.В., Блеч, Г.О., Гладченко, І.В., Трикоз, С.В., Сухіна, І.В., & Ярмола, Н.А. (2018). *Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями*. <http://lib.iitta.gov.ua/722281/>
- Чеботарьова, О.В., Гладченко, І.В., Василенко-ван де Рей, А., & Ліщук, Н.І. (2020). *Дитина із синдромом Дауна*. Серія «Інклюзивне навчання». Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». <https://lib.iitta.gov.ua/711322/>
- Чеботарьова, О.В., Коваль, Л.В., & Данілавичюте, Е.А. (2018). *Дитина із церебральним паралічем*. Серія «Інклюзивне навчання». Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру». <https://lib.iitta.gov.ua/722101/>
- Ярмола, Н.А. (2020). *Індивідуальна освітня траєкторія дитини з особливими освітніми потребами* : освітньо-професійна програма. <https://bit.ly/3asijcA>

ON THE STATE OF EXECUTING THE RECOMMENDATIONS OF THE HEARINGS IN THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE COMMITTEE ON EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATIONS "REFORMING SPECIAL EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE AND THE STATE OF INCLUSIVE EDUCATION IMPLEMENTATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS", WHICH TOOK PLACE ON FEBRUARY 16, 2020

Report at the Meeting of the Verkhovna Rada of Ukraine Committee on Education, Science and Innovations, February 3, 2021

Vasyl Kremen

DSc in Philosophy, Professor, Full Member (Academician) of NAS of Ukraine and NAES of Ukraine, President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The scientific developments of the Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine researchers concerning the scientific, methodological, and psychological support for children with special needs to implement the Recommendations of the Hearings in the Verkhovna Rada of Ukraine Committee on Education, Science and Innovations "Reforming Special Education Institutions of Ukraine and the State of Inclusive Education Implementation: Problems and Solutions" are presented. The main problems and tasks that should be addressed in the context of the educational sector development and its accessibility for people with special needs are outlined.*

Keywords: *inclusive education; special educational institutions; persons with special needs; Hearings of the Verkhovna Rada of Ukraine Committee.*

Дата публікації: 18 лютого 2021 р.